

РЕШЕНИЕ НА НАДЗОРНИЯ ОРГАН НА ЕАСТ

№ 189/12/COL

от 22 май 2012 година

за освобождаване на производството и продажбата на едро на електроенергия в Норвегия от прилагането на Директива 2004/17/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги

НАДЗОРНИЯТ ОРГАН НА ЕАСТ,

като взе предвид Споразумението за Европейското икономическо пространство,

като взе предвид акта, посочен в точка 4 от приложение XVI към Споразумението за Европейското икономическо пространство за определяне на процедурите за възлагане на обществени поръчки в сектора на комуналните услуги (Директива 2004/17/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги ⁽¹⁾) („Директива 2004/17/ЕО“), и по-специално член 30 от него,

като взе предвид Споразумението между държавите от ЕАСТ за създаване на надзорен орган и съд („Споразумението за надзор и съд“), и по-специално членове 1 и 3 от протокол 1 към него,

като взе предвид искането, представено от Akershus Energi Vannkraft AS, E-CO Energi AS, EB Kraftproduksjon AS и Østfold Energi AS („кандидатите“) пред Органа на 24 януари 2012 г.,

като взе предвид решението на Надзорния орган на ЕАСТ („Органа“) от 19 април 2012 г., с което на члена на Органа, отговарящ специално за обществените поръчки, се предоставят правомощия за вземане на определени решения в областта на обществените поръчки (Решение № 138/12/COL),

след консултация с Комисията по обществени поръчки на ЕАСТ, която подпомага Надзорния орган на ЕАСТ,

като има предвид, че:

I. ФАКТИ

(1) На 24 януари 2012 г. Akershus Energi Vannkraft AS, E-CO Energi AS, EB Kraftproduksjon AS и Østfold Energi AS поискаха от Органа да укаже приложимостта на член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО по отношение на производството и продажбата на едро на водноелектроенергия в Норвегия в съответствие с член 30, параграф 5 от Директива 2004/17/ЕО. С писма от 17 февруари 2012 г. Органът поиска допълнителна информация от Норвегия (документ № 624270) и от кандидата (документ № 624258). Норвегия изпрати

отговор на искането на Органа с писмо от 20 март 2012 г., а кандидатите – с писмо от 22 март 2012 г.

(2) Искането на кандидатите, които трябва да се считат за публични предприятия по смисъла на Директива 2004/17/ЕО, засяга производството и доставката на едро на хидроелектрическа енергия, както е посочено в искането.

II. ПРАВНА УРЕДБА

(3) Съгласно член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО поръчки, които са предназначени да способстват изпълнението на дейност, спомената в членове 3 – 7, не са предмет на тази директива, ако в държавата от ЕАСТ, в която тя се осъществява, дейността е пряко изложена на конкуренция на пазарите, до които достъпът не е ограничен.

(4) Съгласно член 30, параграф 5 от Директива 2004/17/ЕО възлагащите органи могат да поискат от Комисията да укаже приложимостта на член 30, параграф 1, при условие че това е предвидено в законодателството на въпросната държава от ЕИП. От раздел 15-1, параграф 2 от Регламент № 403 от 7 април 2006 г. относно обществени поръчки в сектора на комуналните услуги (Forskrift nr. 403 av 7. April 2006 om innkjøp i forsyningssektorene) следва, че възлагащите органи могат да подадат пред Органа искане за приложимостта на член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО, при условие че са получили становище от норвежкия орган за защита на конкуренцията.

(5) Кандидатите са получили становище от норвежкия орган за защита на конкуренцията на 16 март 2011 г., в което той заключава, че съответните дейности са пряко изложени на конкуренция на пазар, до който достъпът не е ограничен.

(6) Достъпът до пазара се счита за неограничен, ако държавата е изпълнила и приложила съответните разпоредби на законодателството на ЕИП относно отварянето на даден сектор или на част от него. Въпросното законодателство е изброено в приложение XI към Директива 2004/17/ЕО, което по отношение на електроенергийния сектор препраща към Директива 96/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 декември 1996 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия ⁽²⁾. Директива 96/92/ЕО беше заменена от

⁽¹⁾ ОВ L 134, 30.4.2004 г., стр. 1.

⁽²⁾ ОВ L 27, 30.1.1997 г., стр. 20.

Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 96/92/ЕО⁽¹⁾ („Директива 2003/54/ЕО“), която е включена в точка 22 от приложение IV към Споразумението за ЕИП. Така достъпът до пазара следва да се счита за неограничен, ако норвежката държава е изпълнила и приложила правилно Директива 2003/54/ЕО.

- (7) Излагането на конкуренция следва да се оценява въз основа на различни показатели, нито един от които, сам по себе си, няма решаващо значение. По отношение на пазарите, за които се отнася настоящото решение, пазарният дял на основните участници на даден пазар представлява един от критериите, които следва да се вземат предвид. Друг критерий е степента на концентрация на тези пазари. Предвид характеристиките на въпросните пазари следва да се отчетат и други критерии, като например функционирането на пазара на балансираща енергия, ценовата конкуренция и степента, до която клиентите сменят своите доставчици.

III. ОЦЕНКА

Определяне на пазара

Продуктов пазар

- (8) Съответният продуктов пазар е производството и доставката на едро на електроенергия⁽²⁾. Следователно пазарът включва производството на електроенергия в електроцентрали и вноса на електроенергия чрез междусистемни връзки с цел пряка продажба на големи индустриални клиенти или търговци на дребно.

Географски пазар

- (9) Норвежият пазар на електроенергия е силно интегриран в скандинавския пазар (Дания, Норвегия, Швеция и Финландия). По-голямата част от производството на електроенергия в скандинавския регион се търгува посредством общата скандинавска борса за договори за физическа доставка на електроенергия, управлявана от Nord Pool Spot AS (Nord Pool). Скандинавската борса на електроенергия на Nord Pool в момента включва пазарите на едро на енергия в Норвегия, Швеция, Дания, Финландия и Естония.
- (10) Nord Pool управлява два пазара за търговия на физически доставки на едро на електроенергия: пазара „ден напред“

⁽¹⁾ ОВ L 176, 15.7.2003 г., стр. 37. Директива 2003/54/ЕО беше включена в Споразумението за ЕИП с Решение на Съвместния комитет на ЕИП № 146/2005 от 2 декември 2005 г. (ОВ L 53, 23.2.2006 г., стр. 43), и влезе в сила за държавите от ЕАСТ на 1 юни 2007 г.

⁽²⁾ Вж. решения на Комисията от 26 януари 2011 г. по дело COMP/M.5978 – GDF Suez/International Power, от 22 декември 2008 г. по дело COMP/M.5224 – EDF/British Energy, от 14 ноември 2006 г. по дело COMP/M.4180 – Gaz de France/Suez, от 9 декември 2004 г. по дело M.3440 – EDP/ENI/GDP. Вж. също така решенията на Комисията за освобождаване на производството и продажбата на електроенергия в Швеция и във Финландия от прилагането на Директива 2004/17/ЕО; Решение от 19 юни 2006 г. за установяване на приложимостта на член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО по отношение на производството и продажбата на електроенергия във Финландия с изключение на Аландските острови и Решение от 29 октомври 2007 г. за освобождаване на производството и продажбата на електроенергия в Швеция от прилагането на Директива 2004/17/ЕО.

Elspot, на който ежедневно се търгуват почасови договори за физическа доставка на електроенергия през 24-те часа на следващия ден, и пазара Elbas, който е непрекъснат трансграничен пазар в рамките на деня, на който корекциите по сделки, сключени на пазара „ден напред“, се предприемат до един час преди доставката. Взети заедно, тези пазари включват 74 % от скандинавското потребление на електроенергия през 2010 г. с обем от 307 TWh. Останалият търгуван обем електроенергия се договаря двустранно между доставчика и клиента.

- (11) Скандинавският пазар е разделен на няколко тръжни зони, които са взаимно свързани с междусистемни връзки. Цената на търгуване на Elspot се основава на офертите от всички участници на пазара и се определя така, че да се балансира предлагането и търсенето на пазара за всеки час от 24-часовия период. Ценовият механизъм на Elspot адаптира потока на електроенергия в междусистемните връзки на пазара към наличния търговски капацитет, предоставен от операторите на скандинавската преносна мрежа.
- (12) Ограниченията в преносния капацитет в скандинавския регион могат да доведат до временно „претоварване“, което географски разделя скандинавския район на по-малки пазари. На точките на взаимно свързване между скандинавските държави и в Норвегия ценови механизми се използват за облекчаване на претоварването на мрежата чрез въвеждането на различни цени за различни зони на пазара Elspot. Така в различните ценови зони може да има различни цени, което балансира предлагането и търсенето в съответната зона.
- (13) Следователно съответният географски пазар може да е различен през различните часове. В случай на претоварване съответният географски пазар е по-малък от скандинавския регион и може да съвпадне с вътрешните тръжни зони.
- (14) Към настоящия момент в Норвегия има пет тръжни зони⁽³⁾.
- (15) Процентът на часовете, през които се наблюдават разлики в цените между отделните зони в скандинавския регион, обаче е ограничен:

Ценова зона	Процент часове изолирана
NO 1 – Oslo	1,4 %
NO 2 – Kristiansand	16,4 %
NO 3 – Trondheim	6,2 %
NO 4 – Tromsø	6,6 %
NO 5 – Bergen	4,1 %

15.3.2010 г. – 11.3.2011 г.

⁽³⁾ Oslo — NO 1, Kristiansand — NO 2, Trondheim — NO 3, Tromsø — NO 4, и Bergen — NO 5. На 5 септември 2011 г. границата между тръжни зони № 2 и № 5 беше преместена на север поради влизането в експлоатация на нова връзка. Предоставените в искането данни не отразяват тази промяна.

През по-голямата част от времето ценовите зони са свързани:

Групи ценови зони	Процент часове свързани
NO 1 – NO 2	77,7 %
NO 1 – NO 3	48,0 %
NO 1 – NO 5	94,9 %
NO 2 – NO 5	76,6 %
NO 3 – NO 4	89,9 %
NO 1 – NO 2 – NO 5	75,7 %
NO 3—NO 4—Швеция	76,3 %

15.3.2010 г. – 11.3.2011 г.

Като цяло норвежките ценови зони са интегрирани с Швеция.

- (16) Възможността за възникването на претоварване може да породи загриженост относно възможната експлоатация на временния недостиг на капацитет, което би могло да засили местната пазарна мощ. На тази основа норвежките органи за защита на конкуренцията са определили, че съответният географски пазар е скандинавският в часовете без претоварване и по-малък в часовете с претоварване ⁽¹⁾.
- (17) Въпросът дали пазарът следва да се определи като включващ скандинавския регион или в по-тесни граници, ще остане без отговор, тъй като изводът от анализа си остава същият независимо дали се основава на определение за по-тесен или за по-широк обхват.

Достъп до пазара

- (18) С оглед на наличната за момента информация и за настоящите цели може да се счита, че Норвегия е изпълнила и приложила в пълна степен Директива 2003/54/ЕО. По тази причина и в съответствие с член 30, параграф 3, първа алинея се приема, че достъпът до пазара не е ограничен на територията на Норвегия.

Излагане на конкуренция

- (19) В съответствие с Европейската комисия ⁽²⁾ Органът ще извърши анализ на пазарния дял на тримата основни производители, степента на концентрация на пазара и степента на пазарна ликвидност.

⁽¹⁾ Вж. решения на Министерството на правителствената администрация от 14 октомври 2002 г. *Statkraft – Agder Energi* и от 7 февруари 2003 г. – *Trondheim Energiverk*.

⁽²⁾ Решение от 19 юни 2006 г. за установяване на приложимостта на член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО по отношение на производството и продажбата на електроенергия във Финландия с изключение на Аландските острови и решение от 29 октомври 2007 г. за изключване на производството и продажбата на електроенергия в Швеция от обхвата на приложение на Директива 2004/17/ЕО, параграфи 7 – 13.

- (20) Европейската комисия счита, че по отношение на производството на електроенергия „показател за интензивността на конкуренцията на националните пазари е общият пазарен дял, който притежават тримата най-големи производители“ ⁽³⁾.

- (21) Съвкупният пазарен дял по отношение на производствения капацитет на тримата най-големи производители в скандинавския регион през 2010 г. е бил 45,1 % (*Vattenfall*: 18,8 %, *Statkraft*: 13,3 %, и *Fortum*: 13 %), което е едно приемливо ниво.

- (22) Степента на концентрация в Норвегия, измерена с помощта на индекса *Hirschman-Herfindahl* (HHI) по отношение на капацитета, през 2008 г. е била 1 826 ⁽⁴⁾.

- (23) Скандинавският пазар на едро на електроенергия трябва да се счита за конкурентен. Преходът към отворен пазар в скандинавския регион беше много успешен. След отварянето на съвместния норвежко-шведски пазар през 1996 г. останалите скандинавски държави бяха интегрирани на пазара – Финландия през 1998 г., Дания през 1999/2000 г. и Естония през 2010 г. Около 74 % от потреблението на електроенергия в скандинавския регион през 2010 г. е било търгувано на борсата. Над 300 търговци са регистрирани на борсата.

- (24) Както бе посочено по-горе, недостигът на капацитет вследствие на претоварване е рядко срещано явление с временен характер. Следователно съществува постоянен конкурентен натиск, произтичащ от възможността за получаване на електричество извън територията на Норвегия. За пренос на електроенергия между скандинавските държави не се начислява такса. Поради често ненатоварените връзки между Норвегия и другите ценови зони не е възможно да се инвестира в електроенергийния сектор на норвежка територия, без да се вземат предвид останалите производители на скандинавския пазар. Освен това цените на електроенергията на едро се определят от *Nord Pool*, който управлява високоликвидна търговска платформа.

- (25) В допълнение функционирането на балансиращите пазари също трябва да се разглежда като показател — не само за производството, но и за пазара на едро. Действително всеки пазарен участник, който не може лесно да приспособи своята производствена схема към особеностите на своите клиенти, рискува да бъде обременен с разликата между цената, на която операторът на преносната система („ОПС“) ще продава електроенергията на дисбаланса, и цената, на която ще закупи обратно излишната произведена енергия. Тези цени могат да бъдат пряко наложени от регулатора на ОПС или, като алтернатива, може да се използва пазарно установен механизъм, при

⁽³⁾ Вж. Доклад относно напредъка при изграждането на вътрешния пазар на природен газ и електроенергия, COM(2005) 568 окончателен от 15.11.2005 г., Решение от 29 октомври 2007 г. за освобождаване на производството и продажбата на електроенергия в Швеция от прилагането на Директива 2004/17/ЕО.

⁽⁴⁾ Вж. Работен документ на службите на Комисията, Техническо приложение към Съобщението на Комисията до Съвета и Европейския парламент – Доклад за напредъка в създаването на вътрешен пазар за газ и електроенергия, COM(2010) 84 окончателен, стр. 12.

който цената се определя чрез тръжните оферти на други производители с цел регулиране на тяхното производство във възходяща или низходяща посока. В скандинавския регион съществува почти напълно интегриран балансиращ пазар по отношение на доставката на балансираща електроенергия и неговите основни характеристики – пазарно установено определяне на цените и малка разлика между покупната цена от ОПС и продажната цена – са такива, че той трябва да се разглежда като показател за пряко излагане на конкуренция.

- (26) Следователно тези фактори следва да се тълкуват като показател за пряко излагане на конкуренция за разглеждания съответен пазар независимо от това дали географският обхват на пазара включва целия скандинавски пазар, или е по-малък.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- (27) Предвид горепосочените показатели по отношение на Норвегия условието за пряко излагане на конкуренция, посочено в член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО, трябва да се счита за изпълнено по отношение на производството и продажбата на едро на електроенергия в Норвегия. Освен това, както се посочва в съображение 18, условието за свободен достъп до дейността трябва да се счита за изпълнено. Следователно Директива 2004/17/ЕО не следва да се прилага, когато възлагащите органи възлагат поръчки, предназначени да способстват производството на електроенергия или продажбата на едро на електроенергия в тези географски области, и когато те организират конкурси за упражняването на тази дейност в тях.
- (28) Настоящото решение се основава на правната и фактическата обстановка към 24 януари 2012 г., както е видно от информацията, предоставена от кандидата. То може да бъде преразгледано, ако поради съществени промени в юридическото и фактическото положение условията за прилагането на член 30, параграф 1 от Директива 2004/17/ЕО вече не са изпълнени.

- (29) Настоящото решение има за цел единствено да предостави освобождаване съгласно член 30 от Директива 2004/17/ЕО и не засяга приложението на правилата за конкуренцията.

- (30) Настоящото решение се прилага за производството и продажбата на едро на електроенергия в Норвегия и не засяга дейностите по пренос, дистрибуция и доставка на дребно на електроенергия в Норвегия.

- (31) Предвидените в настоящото решение мерки са в съответствие със становището на Комисията по обществени поръчки на ЕАСТ, която подпомага Надзорния орган на ЕАСТ,

ПРИЕ НАСТОЯЩОТО РЕШЕНИЕ:

Член 1

Актът, посочен в точка 4 от приложение XVI към Споразумението за Европейското икономическо пространство за определяне на процедурите за предоставяне на обществени поръчки в сектора на комуналните услуги (Директива 2004/17/ЕО) не се прилага за поръчки от възлагащите органи и предназначени да способстват дейността по производството и продажбата на едро на електроенергия в Норвегия.

Член 2

Адресат на настоящото решение е Кралство Норвегия.

Съставено в Брюксел на 22 май 2012 година.

За Надзорния орган на ЕАСТ

Sverrir Haukur GUNNLAUGSSON

Член на колегията

Xavier LEWIS

Директор